



DET KONGELIGE NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

postmottak@nfd.dep.no

Oslo 19. juni 2015

Høringsinnspill – forslag om endring av lov om offentlige anskaffelser og tilhørende forskrifter som ledd i gjennomføring av tre nye anskaffelsesdirektiver

YS takker for muligheten til å komme med innspill til ovennevnte. YS er i utgangspunktet positive til en forenkling av regelverket for offentlige anskaffelser. Vi kommer ikke til å kommentere fornuftige endringer i denne sammenheng, men ha vårt fokus på viktige samfunnsinteresser og det som tilhører vår kjernevirksomhet.

Generelt

Offentlige anskaffelser handler om store summer og har dermed stor betydning. Hvordan disse innkjøpene foregår er i samfunnets interesse. Sterk vektlegging av pris øker faren for at useriøse aktører blir tildelt offentlige kontrakter. Økt fokus på ivaretagelse av sosiale- og miljømessige hensyn i anskaffelsesregelverket sikrer rettferdig konkurranse for seriøse aktører. Offentlige anskaffelser bør benyttes aktivt for å fremme samfunnstjenlige hensyn. Departementet peker selv blant annet på behovet for å utvikle klimavennlige løsninger og øke antallet læreplasser. Dette er YS enige i. I tillegg bør lovverket om offentlige anskaffelser også sikre grunnleggende menneskerettigheter, herunder anstendige arbeidsforhold samt tydeliggjøre det offentliges ansvar for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og svart økonomi. YS er derfor positive til at krav om respekt for anerkjente og lovfestede menneskerettslige og miljømessige standarder nå tydeliggjøres i anskaffelsesregelverket. Vi er videre positive til at Regjeringen bekrefter at det foreligger samme forventning til offentlige oppdragsgivere som til næringslivet om å stille krav til og følge opp arbeids- og miljøforhold hos leverandører.

YS anbefaler at det foreligger et grunnleggende krav til å ta hensyn til sosiale og miljømessige forhold og grunnleggendemenneskerettigheter i alle offentlige anskaffelser.

Høringsnotat 1 endringer i lov om offentlige anskaffelser

§1 Formålsbestemmelsen

YS er opptatte av det offentliges mulighet og ansvar til å ivareta viktige samfunnshensyn gjennom offentlige anskaffelser. Vi mener derfor at samfunnshensyn må være mer konkret innlemmet i formålsbestemmelsen. YS vil legge til følgende setning i formålsparagrafen:

«Loven skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser, sikre at det offentlige opptrer med integritet ved gjennomføring av offentlige anskaffelser **og at anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte**»

Vi frykter at mange vil tolke effektiv bruk av samfunnets ressurser som lavest mulig pris, og at det derfor er nødvendig å være spesifikk på at det også skal tas samfunnshensyn.

§6 Miljø, arbeidsforhold og sosiale forhold

YS er positive til at det i paragraf 6 står at de omfattede virksomhetene skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere miljøpåvirkning og fremmer klimavennlige løsninger. Den totale mengden av offentlige innkjøp utgjør til sammen store mengder utslipp av klimagasser. Hvordan og hva som anskaffes vil derfor ha stor betydning. Det offentlige kan også gjøre en forskjell ved å etterspørre miljøvennlige løsninger. Når det legges slike føringer i den offentlige innkjøpspraksisen åpnes det opp for et større marked/etterspørsel for klimavennlige løsninger.

Vi er også positive til at paragraf 6 omhandler at oppdragsgiverne skal ha etablert egnede rutiner for å ivareta hensynet til grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er brudd på slike rettigheter. Vi ønsker imidlertid å påpeke at menneskerettigheter er et omfattende begrep som inneholder mye, blant annet rettferdige og gode arbeidsforhold. Vi er usikre på om det reflekteres over dette, og ønsker at anstendige arbeidsforhold legges til i teksten. Ny tekst: «grunnleggende menneskerettigheter, **og anstendige arbeidsforhold** ved offentlige anskaffelser...»

Ny § 6a. krav til lære plasser

YS er positive til en egen paragraf om lærlinger i det nye forslaget til regelverk om offentlige anskaffelser.

Etter vårt syn må hensikten med en lærlingklausul være å stille krav til leverandører om at de har lærlinger i virksomheten. For at en lærlingklausul skal ha en god effekt bør den omfatte de fleste virksomheter, og ikke ha begrensninger verken når det gjelder bransjer eller geografisk område. Situasjonen i Norge har i flere år vært at det er et til dels stort underskudd på lære plasser innenfor en rekke ulike lærefag. Hvilke fagområder som har det største spriket mellom antall søkere og antall lære plasser varierer. Teksten bør derfor formuleres slik at den favner bredt og kan ivareta hensikten uavhengig av endringer i ungdommenes søkningsmønster og arbeidslivets etterspørsel etter lærlinger.

Videre mener YS at det er viktig at terskelverdien for kontrakter ikke settes for høyt slik at for mange av de offentlige innkjøp vil falle utenfor bestemmelsen. Prinsipielt mener YS at lærlingeklausulen skal omfatte alle bedrifter og virksomheter med arbeidsområder som innebærer oppgaver som skal håndteres av fagarbeidere. Dette betyr at de bedrifter og virksomheter som er av en slik art at de etter Opplæringsloven kan godkjennes som lærebedrift for ett eller flere lærefag, bør omfattes av lærlingeklausulen.

YS er positive til endringen som innebærer at kravet om lærlinger også skal omfatte utenlandske leverandører, og at det skal stilles krav til at det er lærlinger på prosjekter.

Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter -tidligere §7 Lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter

Departementet opplyser at vurderingen av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter overlates til Arbeids- og sosialdepartementet i forbindelse med departementets

evaluering av denne. YS forutsetter at forskriften blir sendt på bred høring. I evalueringen må det sikres at pensjonsordninger inkluderes. Pensjon er en del av lønns- og arbeidsvilkår.

I nåværende paragraf 7 står det at forskrift kan pålegge offentlige innkjøp å sikre lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn det som følger av gjeldende landsomfattende tariffavtale eller det som ellers er normalt for vedkommende sted og yrke. YS kan ikke se at det finnes noen områder der sosial dumping kan aksepteres i forbindelse med offentlige innkjøp, ei heller konsensjonskontrakter. Vi mener derfor at forskriftens virkeområde også skal gjelde for konsensjonskontrakter.

Høringsnotat 2 Ny forskrift om offentlige anskaffelser

Regler som gjelder for alle anskaffelser

Forenklingsutvalget har foreslått å fjerne flere av bestemmelsene i dagens kapittel 3 om alminnelige regler. Det gjelder bestemmelsene om grunnleggende krav til alle anskaffelser, skatteattest, HMS-egenerklæring, språkkrav, bruk av kontaktstandarder, lærlingklausuler og antikontraktørklausuler. Med unntak av bestemmelsen om lærlingklausuler har ikke departementet tatt stilling til disse forslagene ennå.

YS er uenig i Forenklingsutvalgets flertall om å fjerne disse bestemmelsene. Disse kravene er praktiske tiltak og verktøy for å sikre seriøsitet i arbeidslivet. Bestemmelsene må videreføres og gjelde alle typer kontrakter.

Reserverte kontrakter – virksomheter med ansatte som har en funksjonshemming eller er vanskeligstilte

YS er positive til at det offentlige kan reservere kontrakter og dermed legge til rette for at virksomheter med funksjonshemmede eller vanskeligstilte personer kan få adgang til offentlige kontrakter. Dette er i tråd med intensjonene i et inkluderende arbeidsliv. Vi forutsetter at ordningen ikke skal kunne misbrukes, eksempelvis til sosial dumping.

Beregning av livssyklus kostnader

YS mener det er riktig at livssyklus kostnader omfatter kostnader som oppstår i hele varens, tjenestens eller bygge- og anleggsarbeidets levetid. Samfunnsmessige kostnader rundt økte miljøbelastninger er også relevant for å vurdere den totale kostnaden.

Bruk av underleverandører

Oversikt og begrenning av antall underleverandører kan være viktig for å sikre at underleverandørene opptrer seriøst. Erfaringer viser at jo lenger ned i kontraktskjeden man kommer avdekkes det flere tilfeller av useriøsitet og kriminalitet. Flere ledd gjør det utfordrende med en helhetlig oppfølging. Derfor er YS positive til at Regjeringen i forbindelse med sin strategi mot arbeidslivskriminalitet har besluttet at det skal innføres en forskriftsbestemmelse som gir oppdragsgiver adgang til å sette et tak på maksimalt antall ledd i leverandørkjeden.


YS er også positive til at det innføres en plikt for oppdragsgivere å etterspørre visse opplysninger om de underleverandørene som skal medvirke ved utførelsen av bygge- og anleggsarbeider og tjenester som skal leveres på steder som er under oppdragsgivers direkte tilsyn.

Handlingsplan og kompetanseheving

Regjeringen skal i løpet av kort tid fremme en handlingsplan som konkretiserer hvordan FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter skal følges opp i Norge. Offentlige anskaffelser vil være ett av mange tema i handlingsplanen. YS er enige i at veiledning, maler og verktøy for å stille krav bør oppdateres slik at handlingsrommet for å stille krav til menneskerettigheter, miljø og sosiale forhold blir synliggjort og tilstrekkelig fulgt opp. YS mener en heving av kompetanse på dette området vil være viktig. Lovverket kan også være med på å hindre arbeidslivskriminalitet og svart arbeid. Samarbeidet mot svart økonomi (SMSØ) lager i disse dager en anskaffelsesstrategi mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet i kommuner og fylkeskommuner. Dette kan også være et nyttig verktøy ved oppfølging av regelverket, og som bør gjøres kjent.

Vi ønsker også å ta frem et forslag vi sendte til den forrige regjeringen i 2012. YS har foreslått at det opprettes et etikkråd for offentlig anskaffelser, etter samme modell som etikkrådet for statens pensjonsfond utland. Etikkrådet for offentlige anskaffelser kan vurdere om de offentlige anskaffelsene følger regler og retningslinjer for offentlige anskaffelser. De virksomhetene etikkrådet ekskluderer bør offentliggjøres slik at listene kan være til hjelp for både offentlige og private innkjøpere.

Med vennlig hilsen
YS – Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund



Håvard Lismoen
Leder for samfunnspolitisk avdeling



Gunn Kristoffersen
Rådgiver